

bestaat; het is niet geheel duidelijk of de Utrechtse situatie anders is dan de Hollandse. Tot slot kan worden opgemerkt dat de bestudering van de adellijke status van de familie een ondergeschikte rol in de bundel heeft. Alleen de verbouwing van het huis aan het Janskerkhof (1832) wordt binnen het kader van de zojuist verworven adellijke status van Jacob Constantijn geplaatst, alhoewel het onduidelijk bleef of hij op een met de adel vergelijkbare wijze gasten ontving. De bundel is voornamelijk geschreven voor hen die in patriciaatsgeschiedenis geïnteresseerd zijn. Als zodanig is het een aangenaam leesbaar boek, dat kan dienen als begin voor verder onderzoek naar de Utrechtse elite.

P.F. Vlaardingerbroek

LANDPALEIS IN GRENSLAND

Anne Rose Orbons, e.a., Amstenrade. Een adellijk woonhuis in Zuid-Limburg (Nederlandse Kastelen, kleine reeks, II, Utrecht: Matrijs, z.j., 96 p.)

Dit is het tweede deel in een serie waarvan ik eerder (in *Virtus*, VIII, 2001, afl. 1-2) de eersteling mocht bespreken. Een serie die, als men erin slaagt de kwaliteit op hetzelfde niveau te handhaven, zeker algemene waardering zal blijven oogsten. Ditmaal is het onderwerp Kasteel Amstenrade in de huidige Nederlands Limburg, ooit zetel van een gelijknamig graafschap. De geschiedenis van het kasteel tot 1779 wordt behandeld door de historicus Piet Orbons. Deze plaatst het ontstaan omstreeks 1200. Eeuwenlang behoorde het aan de familie Huyn, waarvan een telg het in 1650 liet verbouwen tot een 'representatief huis', opgesierd met de voor het gebied zo karakteristieke knobbelspitsen. Na het uitsterven van de Huyns van Amstenrade kwam het door vererving dan wel huwelijk aan achtereenvolgens de prinselijke geslachten Von Salm, Von Dietrichstein en De Ligne. In 1767 werd het geërfd door Charles-Joseph de Ligne, een van de groten in het Europa van zijn tijd maar ook iemand die op zeer grote voet leefde. In 1779 verkocht hij zijn zwaar verhypothekerde graafschappen Amstenrade en Geleen aan de Luikse bankier Nicolaas Willems die toen op zoek was naar een bij zijn status passend buitenverblijf. Willems liet Amstenrade drastisch verbouwen: in feite ontstond een nieuw landpaleis naar de laatste mode. Via Willems' nicht Marie Anne Victoire de Hayme de Bomal die een graaf De Marchant et d'Ansembourg trouwde kwam het vervolgens aan die familie, die het steeds in eigendom heeft en het altijd met zorg heeft beheerd, getuige onder meer recente restauraties.

De d'Ansembourgs die in 1813 ook het grandioze kasteel Neubourg bij Gulpen erfden dat zij tot voor kort nog in eigendom hadden – tegenwoordig behoort het aan ‘Natuurmonumenten’ – hebben in de geschiedenis van Limburg een merkwaaardige rol gespeeld. Zij waren, en zijn, nooit exclusief op Nederland georiënteerd. Hun belangen lagen in de negentiende eeuw ook in België, Luxemburg en het huidige Duitsland. Wie de rapporten van de Gouverneurs in de Provinciën uit de jaren 1840 raadpleegt zoals deze door Rüter zijn uitgegeven, wordt daar gewaar dat de *chef de famille* in die tijd nog steeds door de Nederlandse autoriteiten in het oog gehouden werd als leider van de separatistische beweging in Limburg, dat hij in de jaren 1830 zelfs als senator in Brussel vertegenwoordigd had. Anne Rose Orbons vermeldt in haar bijdrage over de bewoners sedert de aankoop door Willems en het midden der negentiende eeuw dat hij pas in 1848 zijn separatistische neigingen opgaf. Dezelfde auteur behandelt, steunend op het rijke huisarchief, in drie hoofdstukken de bouwgeschiedenis van het huidige kasteel, de *artisans* – wij zijn hier in het uitstralingsgebied van Luik! – die aan het interieur werkten en de interieurs zelf. Wij ontmoeten daar grote namen uit de regio, als Digneffe, Duckers en De Lovinfosse. De tekst en de zeer fraaie afbeeldingen maken duidelijk dat een geheel van grote distinctie is ontstaan, overigens minder groots dan Willems had gewild: Digneffe ontwierp voor hem een U-vormig gebouw met twee torens, de rechtervleugel is nooit gebouwd en wat de torens betreft bleef het bij de verbouwing van de vroegere donjon. Heimerick Tromp beschrijft de wordingsgeschiedenis van het ruim elf hectare grote park, een aanleg in landschapsstijl waaraan de namen verbonden zijn van een lid van de architectenfamilie

Duckers en van Maximilian Friedrich Weyhe. Uit de opgenomen foto's blijkt dat nog zeer veel van hun werk te bewonderen is.

Over de kwaliteit van dit boekje heb ik hierboven al impliciet mijn oordeel gegeven. Als ik mij toch een woord van kritiek mag veroorloven dan is dat het volgende. Het verhaal over de bewoners loopt eigenlijk niet verder dan tot 1865, toen een periode begon waarin Amsterrade lange tijd onbewoond zou staan (tot 1882). Ook nadien is het kasteel nog geruime tijd geweest wat de Brit een *power house* noemt. Daarover verneemt men vrijwel niets. Ik kan mij voorstellen dat daar goede redenen voor zijn. Toch vind ik het jammer dat wij, afgezien van een enkel bericht over mijnschade, nauwelijks iets lezen over de reactie van de d'Ansembourgs op de ingrijpende veranderingen op sociaal-economisch gebied die Zuid-Limburg in de vorige eeuw beleefde.

Ph. M. Bosscher